

КАФЕДРА БАЯНА ТА АКОРДЕОНА

Ансамбль

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
Народні інструменти:
«Баян», «Акордеон»

Курс	3-4
Семестр	5-8

Статус

Цикл загально-
професійної підготовки

ECTS	5,5
Годин	165
Практичні	98
Самостійна робота	67

Семестровий контроль

Залік, іспит

Інформація про викладача

ПІБ	Заєць Віталій Миколайович доцент, кафедри баяна та акордеона, кандидат мистецтвознавства
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=6icz7zsAAAAJ
e-mail	zaetsa@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Метою курсу «Ансамбль» є професійна підготовка всебічно розвинутих, висококваліфікованих фахівців, які повинні оволодіти практичними вміннями та навичками гри в ансамблі в обсязі, необхідному для подальшої діяльності музиканта в якості артиста-ансамбліста в концертно-виконавській, педагогічній та музично-просвітницькій практиці.

Предметом курсу «Ансамбль» є зміст та організація виконавської, зокрема, ансамблевої діяльності майбутнього викладача, артиста ансамблю, оркестру народних інструментів.

У процесі вивчення курсу «Ансамбль» пропонується вирішення наступного комплексу завдань:

- оволодіння професійними навичками ансамблевої гри;
- оволодіння різноманітним ансамблевим репертуаром;
- опанування навичками самостійної роботи над музичним твором;
- ознайомлення з принципом формування ансамблю;
- розуміння ансамблістами технічних можливостей, специфіки звучання різних музичних інструментів, єдності характеру музики та якості штрихів, принципів звуковидобування;
- вміння досягати творчої єдності в процесі спільного виконання музичного твору, почуття ансамблю та вирішувати художньо-музичні завдання разом з іншими учасниками ансамблю;

- виховання почуття відповідальності перед партнерами, вимогливості до себе, виконавчої дисципліни;
- виховання творчої самостійності та ініціативності студента;
- розвиток артистичних якостей;
- створення репертуарного фонду та постійне його розширення для майбутньої творчої роботи;
- закріплення навичок отриманих у класі з фаху.

Матеріалом курсу є оригінальний ансамблевий репертуар, твори композиторів-класиків, романтиків, сучасних українських та зарубіжних авторів у перекладенні для ансамблю, обробки народних пісень і танців, твори естрадної музики.

У результаті вивчення дисципліни студент **повинен:**

Знати:

- основи теорії та методології формування виконавської майстерності артиста-ансамбліста;
- основні напрямки розвитку народно-інструментального ансамблевого виконавства;
 - види ансамблів;
- основні принципи формування ансамблю;
- специфіку динамічного співвідношення звучання інструментів у певних видах ансамблів;
- можливості різних інструментів в ансамблі та особливості аранжування для різних видів ансамблів;

Вміти:

- досягати ритмічного узгодження в процесі ансамблевого виконавства;
- досягати рівної сили динамічних відтінків, певного тембрового забарвлення;
- оцінювати в процесі спільного виконання гри партнера по ансамблю на образно-емоційному, метро-ритмічному та динамічному рівнях та співвідносити з нею свою гру;
- використовувати невербальні методи спілкування з партнером у ансамблі; долати сценічне хвилювання;

Мати навички:

- сумісної ансамблевої роботи над єдиним способом артикуляційних прийомів, інтонації тощо;
- відчуття єдиного темпоритму, звукового балансу, штрихової єдності тощо;
- самостійної роботи над музичним твором, у тому числі опрацювання партій ансамблю, їх коригування, аналіз партитури;
- колективного читання нот з аркуша та транспонування;
- прискореного читання вертикальних і горизонтальних нотних структур;
- інтерпретації творів різноманітних стилів та жанрів;
- концертних виступів з ансамблевим репертуаром.

Ансамблева творчість та виконавство, максимально сприяючи особистісному всебічному і художньому розвитку, і здійснюючись безпосередньо в процесі сумісного музичного дійства, являється одним з найбільш пріоритетних принципів музичної педагогіки, глибинних соціокультурних процесів, які відбуваються на різних рівнях соціально-політичного, комунікативно-психологічного, інтелектуального, етико-естетичного та ін. розвитку людства.

Основним змістом поняття «ансамбль» є властивість спільності, узгодженості, гармонії цілого і частки. Феномен ансамблю за визначенням, припускає присутність декількох елементів, що становлять деяке ціле. Узгодженість частин цього цілого і виникнення на його рівні нової якості, що характеризує цю єдність, є концептуальна основа ансамблю.

У мистецтві поняття ансамблю припускає наявність деякого художнього цілого, що виростає з погодженої взаємодії ряду елементів.

Принциповою умовою досягнення цілісності в ансамблі є гармонійне поєднання усіх складових (часто контрастних), «сплав» декількох різних якостей, який породжує деяку спільність, що має нові, не існуючі раніше, тільки їй властиві якості.

Категорія музичного ансамблю включає цілий ряд різних аспектів: темброво-фонічний, просторово-тимчасовий, структурно-жанровий, емоційно-психологічний, комунікативний, філософсько-естетичний, змістовно-композиторський, виконавсько-інтерпретаційний, соціально-історичний. Найважливішими параметрами музичного ансамблю, зокрема, являються:

- 1) музика, призначена для ансамблевого виконання;
- 2) тип мислення;
- 3) кількісний і якісний склад учасників;
- 4) процес спільного спілкування за допомогою групового виконання музики;
- 5) умови ансамблевої взаємодії.

Музичний ансамбль є феномен спільного існування і функціонування художніх явищ, що характеризує узгодженістю елементів між собою, гармонійною підпорядкованістю їх цілому.

Ансамблевий тип мислення принципово відрізняється від сольного, симфонічного, концертного або ж оперного. Вивчення його типологічної специфіки представляється нам актуальним і важливим завданням сучасного музикознавства.

У музиці поняття "ансамбль" є категоріальним, будучи особливим формально-змістовним комплексом кількісних і якісних характеристик художнього світовідчуття, мислення і взаємодії, що відноситься як до композиторської творчості, так і до виконавської діяльності і пов'язаний з виникненням – на основі подібної взаємодії декількох різних елементів – принципово нової, раніше не існуючої якості художньо-психологічної цілісності, відбиваючої риси гармонійної узгодженості, збалансованості при збереженні індивідуальних особливостей кожної складової цього цілого – характеру (особи), тембру і т. д.

Мистецтво ансамблевого виконання ґрунтується на умінні виконавця поєднувати свою художню індивідуальність, свій виконавський стиль, технічні прийоми – з індивідуальністю, стилем, прийомами виконання партнерів, що забезпечує злагодженість і стрункість виконання в цілому. У зв'язку з цими завданнями викладання дисципліни повинно мати педагогічну і виконавську спрямованість. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік модулів і тем

Змістовий модуль 1.

Вивчення специфіки ансамблевої гри.

Формування специфічного виконавського слухо-моторного комплексу уявлень, навичок та умінь.

Тема 1. Виявлення рівня професійної підготовки та творчих уявлень студента.

Тема 2. Складові якісного прочитання авторського тексту та опанування фактури музичного твору

Тема 3. Робота над аплікатурою з метою досягнення артикуляційної та інтонаційної виразності звучання. на етапі його розбору.

Тема 4. Типовість та особливості форми твору, що вивчається.

Тема 5. Специфіка музичної мови твору барокової доби.

Тема 6. Опанування вправ для подолання технічних складностей.

Змістовий модуль 2.

Робота над фактурою

Тема 1. Виявлення жанрових ознак тематичного матеріалу, робота над темпо-ритмічною організацією твору, утриманням єдиного темпу у поєднанні з виразністю інтонування та артикуляції.

Тема 2. Динамічний план твору, вивчення тонального плану, кадансів, кульмінаційних епізодів.

Тема 3. Вивчення метро-ритмічних особливостей твору.

Тема 4. Розробка вправ з метою подолання технічних складностей твору.

Тема 5. Аналіз структури, тематичного матеріалу сонати або її частини.

Тема 6. Опанування фактурних елементів творів сонатної форми.

Змістовий модуль 3.

Удосконалення навичок фахового багатопланового слухання

Вимовлення мікроструктури як першоджерела емоційно-образного відтворення цілісної музичної форми

Тема 1. Виявлення виконавського комплексу засобів виразності у творах класичного стилю.

Тема 2. Активізація образно-асоціативного мислення і уявлення.

Тема 3. Робота над розвитком музичного мислення з метою наскрізного розвитку твору.

Тема 4. Робота над рішеннями виконавських задач в залежності від стилістичних і жанрових ознак тематизму.

Тема 5. Самостійне опрацювання (читання з листа) творів.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали знаходяться в бібліотеці та надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Практичні заняття	20
2.	Самостійна робота	20
3.	Академ-концерт	30
4.	Залік, іспит	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі опанував матеріал навчальної програми, виконав усі передбачені програмою форми роботи, проявив ініціативність та здатність творчо вирішувати завдання.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (приблизно в обсязі 75%), орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив зацікавленості заняттями, неякісно виконував усні та письмові завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студенти не опанували матеріал курсу, не виконали обов'язкових форм роботи, не розуміє основний зміст та завдання курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Акимов Ю. Некоторые проблемы теории исполнительства на баяне. М., 1980
2. Акимов Ю., Кузовлев В. О проблеме сценического самочувствия исполнителя-баяниста // Баян и баянисты, вып. 4. М., 1973
3. Акимов Ю. Фразировка баяниста // Баян и баянисты, вып. 2. М., 1974
4. Акимов Ю. Чтение с листа // Баян и баянисты. М., 1970
5. Алексеев И. Викладання гри на баяні. К., 1957
6. Альошина З. Об эффективности самостоятельных занятий баяниста // Вопросы методики и теории исполнительства на народных инструментах. Свердловск, 1990
7. Бай Ю. Методические рекомендации по совершенствованию навыков управления произвольными движениями баяниста. Запорожье, 1981
8. Бай Ю. Методические рекомендации по совершенствованию структуры музыкально-игровых движений баяниста: Запорожье, 1981
9. Бай Ю. Работа баяниста над развитием техники леджиеро. Запорожье, 1982
10. Бай Ю. Развитие беглости с помощью тренировочных нагрузок. Запорожье, 1984
11. Бай Ю. Самостоятельная работа музыканта-инструменталиста над физическими компонентами исполнительской техники. Запорожье, 1984
12. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста. К., 1983 (консерватория, рук.)
13. Власов В. Некоторые особенности исполнения полифонических произведений на баяне. Одесса, 1979
- 13а. Власов В. Методика работы баяниста над полифоническими произведениями. М., 1991
14. Власов В. Способы исполнения штрихов на баяне. Одесса, 1980
15. Гайсин А., Гайсин Г. О совершенствовании навыков ориентирования на левой выборной клавиатуре // Музыкальная педагогика и исполнительство на народных инструментах, вып. 74. М.: ГМПИ
16. Галактионов В. Особенности двигательной ориентации на клавиатурах при исполнении современных сочинений для баяна // Проблемы педагогики и исполнительства на русских народных инструментах, вып. 95. М., 1987
17. Гвоздев П. Принципы образования звука на баяне и его извлечения // Баян и баянисты. М., 1970
18. Говорушко П. Основы игры на баяне: 2-е испр. изд. М.-Л., 1966
19. Голубничий Р. Некоторые вопросы исполнения полифонии Й.С.Баха на баяне // Музыкальная педагогика и исполнительство на русских народных инструментах, вып. 74. М., 1987

20. Горенко Л. Некоторые особенности исполнения полифонических произведений Й.С.Баха на баяне. Харьков, 1983
21. Горенко Л. Робота баяніста над музичним твором. К., 1982
22. Давидов М. Теоретичні основи перекладення інструментальних творів для баяна. К., 1977
23. Давыдов Н. Методика переложений інструментальних произведений для баяна. М., 1982
24. Давидов М. Основи формування виконавської майстерності баяніста. К., 1933
25. Давыдов Н. Мастерство баяниста. Кишинёв, 1992
26. Дудник А. Работа над полифоническими произведениями // Баян и баянисты, вып. 6. М., 1984
27. Егоров Б. К вопросу о систематизации баянных штрихов // Баян и баянисты, вып. 6. М., 1984
28. Егоров Б. Общие вопросы постановки при обучении игре на баяне // Баян и баянисты. М., 1974
29. Егоров Б. О некоторых акустических характеристиках процесса звукообразования на баяне // Баян и баянисты, вып. 5. М., 1981
30. Имханицкий М., Мищенко А. Воспитание навыков интонирования на баяне. М., 1989
31. Клюкин Ю. К вопросу об использовании классического репертуара в исполнительской практике баянистов // Вопросы методики и теории исполнительства на народных инструментах. Свердловск, 1986
32. Колесов Л. Содержание и форма работы баянистов над музыкальным произведением // Баян и баянисты, вып. 4. М., 1978
33. Коцюба М. Деякі прийоми звуковидобування на баяні. К., 1984
34. Крупин А. Мехо-пальцевая артикуляция при атаке звука на баяне // Проблемы педагогики и исполнительства на народных инструментах, вып. 95. М., 1987.
35. Кузовлев В. Дидактический принцип доступности и искусство педагога // Баян и баянисты. М., 1974
36. Кузовлев В. О воспитании самостоятельности баяниста // Вопросы профессионального воспитания баяниста, вып. 48. М., 1980
37. Кузовлев В. О повышении эффективности занятий в классе баяна (к вопросу об активизации интереса) // Музыкальная педагогика и исполнительство на народных инструментах, вып. 74. М., 1984
38. Липс Ф. Искусство игры на баяне. М., 1985
39. Липс Ф. К вопросу об исполнении современной музыки для баяна // Вопросы профессионального воспитания баяниста. М., 1980
40. Липс Ф. О переложениях и транскрипциях // Баян и баянисты, вып. 3. М., 1977
41. Мірек А. Основи постановки акордеоніста. К., 1974
- Моисеев В. Вопросы обучения баяниста навыкам импровизации // Проблемы педагогики и исполнительства на народных инструментах, вып. 95. М., 1987
42. Мотов В. Развитие первоначальных навыков игры по слуху // Баян и баянисты, вып. 5. М., 1981
43. Оберюхтин М. Проблемы исполнительства на баяне. М., 1989
44. Оберюхтин М. Расчлененность музыки и смена направления движения меха // Баян и баянисты, вып. 4, М., 1978
45. Паньков В. Гамм, тризвуки, арпеджіо для вибірнього баяну. К., 1982
46. Паньков О. К вопросу о звукоизвлечении на баяне // Вопросы методики и теории исполнительства на народных инструментах. Свердловск, 1986
47. Паньков О. О работе баяниста над ритмом. М., 1986
48. Платонова С Современный оригинальный репертуар баяниста (к вопросу об образно-интонационном строе и выразительных средствах музыки 60-70-х годов) // Музыкальная педагогика и исполнительство на русских народных инструментах, вып. 74. М., 1987

49. Паньков О. О становлении игрового аппарата баяниста // Вопросы методики и теории исполнительства на народных инструментах. Свердловск, 1990
50. Пуриц Й. Специфика развития музыкального слуха у баянистов // Проблемы педагогики и исполнительства на русских народных инструментах, вып. 95. М., 1987
51. Ризоль Н. Принципы применения пятипальцевой аппликатуры на баяне. М., 1977
52. Ризоль Н. Школа двойных нот для баяна. К., 1989
53. Романько В. Техника освоения баянистами приемов игры мехом // Вопросы методики и теории исполнительства на народных инструментах. Свердловск, 1990
54. Рубен В. Развитие и совершенствование двигательных навыков аккордеониста на начальном этапе обучения. Минск, 1991
55. Самитов В. Творческая направленность процесса совместной деятельности педагога и студента как условие становления личностных качеств музыканта-исполнителя (на индивидуальных занятиях в классе специального инструмента). К., 1992
56. Самитов В. К вопросу формирования художественной техники баяниста (аспект аппликатуры). К., 1987
57. Семененко В. Воспитание навыков слухового контроля в классе баяна музыкального училища // Школа-училище-вуз. Владивосток, 1988
58. Семенов В. Об аппликатуры на пятирядном баяне // Вопросы профессионального воспитания баяниста, вып. 48. М., 1980
59. Семенов В. Формирование технического мастерства исполнителя на готово-выборном баяне // Баян и баянисты, вып. 4. М., 1978
60. Трофимов А. Некоторые вопросы баянной аппликатуры // Вопросы методики и теории исполнительского искусства на народных инструментах. Свердловск, 1986
61. Ушенин В. Звукоизвлечение и организация движения технического аппарата баяниста (аккордеониста). Ростов-на-Дону, 1981
62. Чабан В. Некоторые особенности интонационной природы органной музыки Й.С.Баха и методы воплощения ее на баяне. Минск, 1979
63. Чернов А. Формирование смени меха в работе над полифонией // Баян и баянисты, вып. 7. М., 1987
64. Чернов А. Опыт осциллографического исследования и спектрального анализа звука баяна в условиях изменяющейся динамики // Вопросы истории, теории музыки и музыкального воспитания, вып. 3. Казань, 1975
65. Чиняков А. Преодоление технических трудностей на баяне. М., 1982
66. Шаров В. Расширение музыкально-выразительных возможностей баяна в его электронной модификации. К., 1992
67. Шахов Г. Система практических занятий по транспонированию. М., 1977
68. Шахов Г. Теоретические основы преподавания транспонирования // Баян и баянисты, вып. 5. М., 1981
69. Шахов Г. Игра по слуху, чтение с листа и транспонирование в классе баяна. М., 1974
70. Ястребов Ю. Основы баянной аппликатуры. Владивосток, 1984
71. Ястребов Ю. Современные принципы баянной аппликатуры (кандидатская диссертация и автореферат). Л., 1976
72. Яшкевич Й. Особенности освоения полиритмии в процессе обучения баяниста // Вопросы профессионального воспитания баяниста, вып. 48, М., 1980

ІНШІ ДЖЕРЕЛА ДОДАТКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

1. Youtube. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.youtube.com/?hl=ru>
2. Google. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.google.com.ua/services/hp/#utm_source=ua-goog_bkws-sem-seemea-ua-defhp&utm_medium=sem
3. Torrent. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.utorrent.com/intl/ru/>

4. Вікіпедія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%8F%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://classic-online.ru/>
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.classic-music.ru/>
7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fm-u.com/ru/classical/>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.belcanto.ru/>
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.masterklass.org/rus/we-create-for-you/klasychna-muzyka>